

Bijlage 2. Inventarislijst

Nr.	Document	Beoordeling	Artikel Woo	Afzender	Ontvanger
1.	Brief van gemeente SWF aan BZK over aanmelding 2 vliegtuigwrakken voor National Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken 210419	Deels openbaar	5.1.2.e	Gemeente Súdwest- Fryslân	Ministerie van BZK
2.	Antwoordbrief van BZK aan gemeente SWF over melding 2 vliegtuigwrakken voor Nationaal Bergingsprogramma vliegtuigwrakken 210421	Deels openbaar	5.1.2.e	Ministerie van BZK	Gemeente Súdwest- Fryslân
3.	Mails tussen BZK en gemeente SWF 2109	Deels openbaar	5.1.2.e	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân
4.	Brief van BZK aan gemeente SWF over Aanmelding vliegtuigwrakken Súdwest-Fryslân voor NP Vliegtuigbergingen 220608	Deels openbaar	5.1.2.e	Ministerie van BZK	Gemeente Súdwest- Fryslân
5.	Dossier T2451 Lancaster	Deels openbaar	5.1.2.e	Intern Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)	Intern Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
6.	Mails tussen BZK en gemeente SWF over kostenberaming 220721	Deels openbaar	5.1.2.e	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân
7.	Bijlage bij mails tussen BZK en gemeente SWF over kostenberaming	Geheel openbaar	-	Gemeente Súdwest- Fryslân	Ministerie van BZK
8.	Mails tussen BZK en gemeente SWF over de voortgang Berging 2306	Deels openbaar	5.1.2.e	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân	Ministerie van BZK, Gemeente Súdwest- Fryslân
9.	Verslag werkgroep 210518	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Ministerie van BZK	Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
10.	Verslag werkgroep 211020	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Ministerie van BZK	Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)

11.	Verslag werkgroep 220216	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Ministerie van BZK	Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
12.	Bijlage 2. Overzicht afgeronde en voorgenomen bergingen 220216	Deels openbaar	Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Intern Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)	Intern Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
13.	Verslag werkgroep 220623	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Ministerie van BZK	Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
14.	Verslag werkgroep 230213	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Ministerie van BZK	Landelijke werkgroep vliegtuigbergingen (Nationaal Programma)
15.	Q&A achtergrond berging SWF	Deels openbaar	5.1.2.e Passages buiten reikwijdte Woo-verzoek	Intern Ministerie van BZK	Intern Ministerie van BZK

1.

Uw kenmerk: -

Ons nummer: U21.002311

Behandeld door: 5.1.2.e

Telefoon: 14 0515

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

T.a.v. 5.1.2.e

Postbus 20011

2500 EA DEN HAAG

VERZONDEN 19 APR 2021

Sneek, 16 april 2021

Onderwerp: Aanmelding 2 vliegtuigwrakken voor
Nationaal Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken

Geachte 5.1.2.e,

Er liggen meerdere wrakken op de bodem van het IJsselmeer binnen onze gemeentegrenzen. Dit vraagt om gemeentelijk beleid ten aanzien van de vraag hoe om te gaan met verzoeken tot berging. Op 6 april 2021 heeft onze gemeente aangegeven dat ze als principe beginsel handhaaft dat ze vliegtuigwrakken als potentieel oorlogsgraf ziet, die niet mogen worden verstoord. Deze lijn is gelijk aan het rijksbeleid.

Echter heeft onze gemeente wel de mogelijkheid open gelaten om in bepaalde gevallen van het oorlogsgraf beginsel af te kunnen wijken (bijvoorbeeld ten behoeve van berging), bij vliegtuigwrakken waarvan de identificatie en locatie bekend is, en waar een vermoeden voor de aanwezigheid van menselijke resten voor bestaat. Dit maatwerk betreft een zorgvuldige afweging van factoren als piëteit ten aanzien van nabestaanden en naast openbare orde en veiligheid. Deze afweging kan verder mede worden bepaald door (een combinatie) van factoren als algemeen belang, volksgezondheid en financieringsmogelijkheden.

De twee toestellen die onze gemeente wil voordragen voor het Nationaal Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken, de Lancaster ED603 en de Manchester L7390, voldoen volgens mij aan bovenstaande. Omdat er duidelijke aanwijzingen zijn voor stoffelijke resten voor beide wrakken kunnen deze twee wrakken mogelijk in aanmerking komen voor het Nationaal Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken.

Hieronder een samenvatting van de bij onze gemeente bekende informatie betreffende de vliegtuigwrakken:

Lancaster ED603

De Lancaster is neergestort in de nacht van 12 op 13 juni 1943. Van de 7 bemanningsleden worden er nog 3 vermist. Zij was op de terugreis en had dus in ieder geval een deel van haar munitie afgeworpen. Het is bekend dat er (illegale) duiken op zijn gedaan, waarbij ook wrakstukken, zoals de motor en daadwerkelijk stoffelijke resten, zijn geborgen. Ook de marine heeft met Rijkswaterstaat er op gedoken en een staartwiel verwijderd.

De Manchester L7390

De Manchester is op het ijs neergestort nabij Kornwerderzand in de nacht van 25 op 26 maart 1942. Het is vrij waarschijnlijk dat er nog bemanningsleden aanwezig zijn op de crashlocatie. Er zijn namelijk nog zes bemanningsleden formeel vermist, hoewel tenminste één (zeer waarschijnlijk) in een anoniem RAF graf terecht is gekomen. Het is niet bekend in hoeverre er illegale duiken zijn uitgevoerd en of er al wat is geborgen. Het wrak ligt relatief ondiep op circa 2 meter, dus is vrij gemakkelijk benaderbaar. Er wordt vermoedt dat alle zes 1000-ponders ook nog aan boord zijn. Dit vanwege het feit dat het vliegtuig op de heenreis lijkt te zijn neergehaald, voordat het de munitie kon dropen.

Mocht u de betreffende dossiers wensen inzake de beide vliegtuigwrakken, dan hoor ik dat van u.

Graag hoor ik van u of deze toestellen in aanmerking komen voor opname in het Nationaal Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken.

Hoogachtend,

de burgemeester van Súdwest-Fryslân,

5.1.2.e

5.1.2.e

2.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA

Gemeente Sudwest-Fryslân
Postbus 10.000
T.a.v. 5.1.2.e
Postbus 10.000
8600 HA Sneek

Directoraat-generaal
Bestuur, Ruimte, Wonen
Bestuur, Financiën, Regio's

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA
www.rijksoverheid.nl
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk
www.linkedin.com/company/ministerie-van-bzk

Contactpersoon

5.1.2.e

@minbzk.nl

Datum 21 april 2021
Betreft Antwoordbrief op aanmelding 2 vliegtuigwrakken voor
Nationaal Bergingsprogramma Vliegtuigwrakken

Kenmerk
2021-0000216534
Uw kenmerk

Geachte 5.1.2.e,

Bij deze wil ik u bevestigen dat uw brief d.d. 19 april 2021 met daarin de
aanmelding van twee vliegtuigwrakken voor het Nationaal programma
vliegtuigbergingen in goede orde is ontvangen. Ik dank u hartelijk voor uw
concrete aandacht voor het programma. Het lijkt mij goed om het gesprek over
de mogelijkheid van bergingen binnen uw gemeentegrenzen binnenkort aan te
gaan.

Ik zal uw verzoek agenderen voor de eerstvolgende bijeenkomst (in de tweede
helft van mei) van de werkgroep Nationaal bergingsprogramma vliegtuigwrakken.
Zo spoedig mogelijk daarna zal ik – mede op basis van de standpuntbepaling in
de werkgroep – met een inhoudelijke reactie en procesvoorstel voor het vervolg
komen.

Hoogachtend,

Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties,

5.1.2.e

5.1.2.e

3.

Van: 5.1.2.e
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân
Datum: maandag 20 september 2021 09:33:00
Bijlagen: [image002.png](#)

Beste 5.1.2.e,

Hartelijk dank voor uw mail.

Aanvragen voor berging en opsporing- en/of ruiming van explosieven mogen inderdaad in één raadsbesluit worden verwerkt mits duidelijk is aangegeven welk bedrag onder de 100% (bergingen vanuit Nationaal programma) en welk bedrag onder de 68% regeling (conventionele explosieven, reguliere bergingen etc.) valt.

Het is toegestaan om mbt de berging vanuit het Nationaal programma meer dan één aanvraag in te dienen, bijvoorbeeld detectie nu en daadwerkelijke berging later. Echter, samenbundeling heeft natuurlijk wel de voorkeur, maar splitsing is toegestaan.

Het moet wel echt om een raadsbesluit met gemaakte kosten gaan, het opsturen van een bestuursrapportage volstaat niet. In het raadsbesluit mogen uiteraard wel meerder posten staan (vliegtuigberging en bureaustudie), zolang het maar wordt gespecificeerd.

Ik mail eerdere mail refereerde ik naar 70% vanuit de bommenregeling, maar dit moet 68% zijn, excuses daarvoor.

Hopelijk heb ik u hiermee voldoende geïnformeerd.

Mocht u nog meer vragen hebben of nadere toelichting willen, bel of mail gerust.

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>
Verzonden: donderdag 16 september 2021 15:09
Aan: 5.1.2.e @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Geachte 5.1.2.e,

Ik had nog enkele vragen over de Bommenregeling. Ik las dat om in aanmerking te komen voor de bommenregeling het nodig is om een raadsbesluit in te dienen bij het ministerie waarin de gemaakte kosten zijn opgenomen.

Nu vraag ik me nog af wat voor voorwaarden er nog meer aan vast zitten? Kan men als gemeente meerdere malen per jaar gebruik maken van de bommenregeling? Of is het de bedoeling de bedragen bij elkaar te verzamelen en het in een keer in te dienen?

Dit aangezien we afgelopen jaar een gecombineerde bureaustudie voor Explosieven en archeologie uit hebben laten voeren door 5.1.2.e die zoals wij begrepen hebben ook in aanmerking voor vergoeding komt. We wellicht nog een aanvullende vooronderzoek (detectie) voor de manchester en de lancaster uit gaan laten voeren, en in de toekomst dan nog mogelijk een berging van de vliegtuigwrakken zouden gaan (voor) financieren.

En zijn er nog eisen aan hoe het raadsbesluit eruit ziet? Moet het raadsbesluit bijv. enkel de

kosten voor de bommenregeling bevatten of is het ook mogelijk dat er nog andere onderdelen in het raadsbesluit staan? (bijvoorbeeld dat de kosten als onderdeel van een bestuursrapportage staan vermeld).

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

@sudwestfryslan.nl
werkdagen: ma-di-do-vrij

Centraal Postadres
Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward
Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek
Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
[@SWFryslan](https://twitter.com/SWFryslan)

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: 5.1.2.e @minbzk.nl>

Verzonden: maandag 13 september 2021 09:18

Aan: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

CC: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Beste 5.1.2.e,

Bedankt voor uw mail.

Fijn om te horen dat het antwoord helder is!

In principe kan uw collega de vraag m.b.t. het detectieonderzoek verder opnemen met 5.1.2.e maar ik sta altijd open om te bellen, telefonisch even kennis te maken en/of algemener over het programma een toelichting te geven.

Hartelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Verzonden: donderdag 9 september 2021 13:19

Aan: 5.1.2.e @minbzk.nl>

CC: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Dag 5.1.2.e,

Zo is het heel duidelijk, dank u wel. Wilt u overigens nog worden teruggebeld door mijn collega 5.1.2.e als ze volgende week van vakantie terug is? Of gaan wij u eerst verder met 5.1.2.e

██████?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e ████████

Van: 5.1.2.e ██████████@minbzk.nl>

Verzonden: maandag 6 september 2021 16:54

Aan: 5.1.2.e ██████████@sudwestfryslan.nl>

CC: 5.1.2.e ██████████@sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Beste 5.1.2.e,

Hartelijk dank voor uw reactie.

Ik geeft graag een verheldering op de relatie tussen het Nationaal programma en de bommenregeling. Het Nationaal programma wordt gefinancierd vanuit de middelen binnen de bommenregeling. Binnen de bommenregeling (circa 27 mln.) is een klein deel gereserveerd voor bergingen die vanuit het Nationaal programma worden uitgevoerd.

De berging zal als onderdeel van het Nationaal programma worden uitgevoerd, waardoor er sprake is van "100%" vergoeding achteraf voor de kosten van de daadwerkelijke berging.

Hopelijk heb ik uw vraag hiermee beantwoordt, maar anders hoor ik het graag.

Hartelijke groet,

5.1.2.e ██████████

.....
Afdeling Bestuur en Advisering
Directie Bestuur, Financiën en Regio's
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Secretariaat Bestuur en Advisering
Secretariaatba@minbzk.nl | 070 - 426 7613
.....

5.1.2.e ██████████

████████@minbzk.nl

Aanwezig maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag
.....

Van: 5.1.2.e ██████████@sudwestfryslan.nl>

Verzonden: maandag 6 september 2021 16:12

Aan: 5.1.2.e ██████████@minbzk.nl>

CC: 5.1.2.e ██████████@sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: RE: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Dag 5.1.2.e ██████████

Bedankt voor uw mail, vooralsnog gedeeltelijk goed nieuws inzake het gemeentelijke bergingsverzoek! 5.1.2.e ██████████

U noemt in uw mail het Nationaal programma en even later de term bommenregeling, waarvoor het bergingsproject uiteindelijk in aanmerking zou kunnen komen. Ik meende echter dat de bommenregeling een andere en oudere regeling is dan het Nationaal programma?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e ██████████

Van: 5.1.2.e [redacted] <[\[redacted\]@minbzk.nl](mailto:[redacted]@minbzk.nl)>

Verzonden: woensdag 1 september 2021 09:31

Aan: 5.1.2.e [redacted] <[\[redacted\]@sudwestfryslan.nl](mailto:[redacted]@sudwestfryslan.nl)>

CC: 5.1.2.e [redacted] <[\[redacted\]@sudwestfryslan.nl](mailto:[redacted]@sudwestfryslan.nl)>

Onderwerp: Detectie vliegtuigwrakken Súd-West Fryslân

Geachte 5.1.2.e [redacted],

In het voorjaar van 2021 heeft de Gemeente Súd-West Fryslân middels brief (d.d. 16 april 2021) twee wrakken voorgedragen voor het Nationaal Programma berging vliegtuigwrakken met nog vermiste vliegers. Het betreft de Lancaster ED603 en de Manchester L7390. In juni heeft Defensie onderzoek gedaan naar beide wrakken op het IJsselmeer. Uit dit onderzoek met sonar is gebleken dat de Lancaster een kansrijke berging lijkt en derhalve in aanmerking zou komen voor het Nationaal Programma. De Manchester is bij het onderzoek niet gelokaliseerd. Om vooraf meer duidelijkheid te krijgen over de exacte locatie van de wrakdelen van de Lancaster, met name onder het zand, is een grondiger (gecombineerde) detectie nodig. Dit onderzoek dient door een civiel bedrijf te worden uitgevoerd. Indien dit onderzoek voor de Lancaster wordt uitgevoerd, is het een mogelijkheid om ook nogmaals een zoekslag te maken naar de Manchester.

De gemeente neemt het uiteindelijke besluit om tot berging over te gaan en kan de kosten hiervan ten laste van de bommenregeling brengen. Ook de kosten van het aanvullende vooronderzoek (detectie) kunnen dus ten laste van de bommenregeling worden gebracht. Het is dan ook aan de gemeente om het aanvullende onderzoek op de markt uit te zetten. Hierbij wordt u uiteraard geassisteerd door 5.1.2.e [redacted]

[redacted] 5.1.2.a [redacted]. Hij is ook degene die de daadwerkelijke berging zal leiden, samen met een gemeentelijke projectleider.

Indien uit het aanvullende onderzoek voldoende informatie is verkregen, kan een zorgvuldige inschatting van de haalbaarheid van de berging van de Lancaster en mogelijk die van de Manchester worden gemaakt. Na bereidheidverklaring van de gemeente om tot de daadwerkelijke berging over te gaan, kunt u ook een officieel verzoek van de minister van BZK tegemoet zien. Hiermee maken de bergingen dan formeel deel uit van het nationaal programma. Hartelijke groet,

5.1.2.e [redacted]

.....
Afdeling Bestuur en Advisering
Directie Bestuur, Financiën en Regio's
Directoraat-Generaal Bestuur, Ruimte en Wonen
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Secretariaat Bestuur en Advisering
Secretariaatba@minbzk.nl | 070 - 426 7613

5.1.2.e [redacted]

[\[redacted\]@minbzk.nl](mailto:[redacted]@minbzk.nl)
Aanwezig maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag

mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages

4.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 20011 2500EA Den Haag

Gemeente Súdwest-Fryslân
Postbus 10.000
T.a.v. **512e**
Postbus 10.000
8600 HA Sneek

Directoraat-generaal
Openbaar Bestuur en
Democratische Rechtsstaat
Bestuur, Financiën, Regio's

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Contactpersoon

512e

512e @minbzk.nl

Kenmerk
2022-0000293027

Uw kenmerk

Datum 8 juni 2022
Betreft Aanmelding vliegtuigwrakken Súdwest-Fryslân voor Nationaal
Programma Vliegtuigbergingen

Geachte burgemeester,

In het voorjaar van 2021 heeft u twee vliegtuigwrakken in het IJsselmeer aangemeld voor mogelijke opname in het Nationaal programma vliegtuigbergingen met nog vermiste vliegers WOII. Ik wil u nogmaals hartelijk bedanken voor uw concrete belangstelling voor deelname aan het programma en om uw inzet om gezamenlijk een poging te doen de stoffelijke resten van de tot op heden vermiste piloten en bemanningsleden te bergen. Het is een mooi en respectvol gebaar richting de nabestaanden van de mensen die het hoogste offer hebben gebracht voor onze vrijheid.

Ik heb het verzoek na uw aanmelding geagendeerd voor bespreking in de werkgroep van het Nationaal programma. Het procesvoorstel dat daaruit volgde was het verkrijgen van meer inzicht in de exacte ligging en omvang van de twee vliegtuigwrakken om nader te bepalen hoe kansrijk de bergingen zijn. Daartoe is, in samenwerking met de Stafofficier Vliegtuigbergingen (SOVB) van het Commando Luchtstrijdkrachten, een detectieonderzoek op het IJsselmeer uitgevoerd. De uitkomsten van het detectieonderzoek naar de twee vliegtuigwrakken in het IJsselmeer zijn inmiddels bekend en onlangs in de werkgroep besproken.

De uitkomsten van het onderzoek laten zien dat de ligging van de Lancaster ED603 gunstig is. De omtrek van het veld waar wrakdelen zijn aangetroffen is overzichtelijk en het toestel ligt met 'zijn rug' naar boven, waardoor het vliegtuigwrak relatief eenvoudig toegankelijk zou zijn. Op basis van de uitkomsten is er enige mate van zekerheid dat er stoffelijke resten van vermiste bemanningsleden kunnen worden aangetroffen en kan de berging van de Lancaster als voldoende kansrijk worden aangemerkt. De SOVB heeft inzichtelijk gemaakt met welke methoden en technieken de berging kan worden uitgevoerd en deze reeds met u gedeeld. Ik stel vast dat de Manchester L7390 spijtig genoeg niet op de verwachte locatie is aangetroffen. Ik heb begrepen dat u voornemens bent verder te zoeken naar de mogelijke locatie van de Manchester; wellicht helpt te zijner tijd de publieke aandacht rondom de berging van de Lancaster ook

Datum
8 juni 2022

Kenmerk
2022-0000293027

nog om mogelijk meer informatie te verkrijgen over de status en meer precieze locatie van de Manchester. De werkgroep steunt uw afweging.

Op basis van de uitkomsten van de detectie, die de berging van de Lancaster als kansrijk aanmerken, sta ik er positief tegenover om de berging als onderdeel van het Nationaal programma vliegtuigbergingen nu samen verder voor te bereiden en uit te werken. Als vervolgstap in de verdere planvorming is het onder meer van belang om de komende periode gezamenlijk meer zicht te krijgen op de geraamde kosten van de berging van de Lancaster. Daarnaast denk ik graag mee in het bepalen van wenselijke vervolgstappen met betrekking tot de mogelijke berging van het wrak van de Manchester of hoe ik anders van betekenis kan zijn.

Graag gaan we met een delegatie vanuit de werkgroep vliegtuigbergingen op korte termijn met u in gesprek om de beoogde vervolgstappen te bespreken.

Hoogachtend,

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

5.1.2.e

512e

[Redacted signature block]

5.

IJsselmeer , 12/13 juni 1943

Lancaster III ED603, 83 Squadron

F/Sgt R.E. Moore, DFM, vermist

P/O A.B. Smart, DFM, vermist

P/O C.F.J. Sprack, DFM, vermist

P/O A.G. Fletcher, begraven in Workum

P/O H.E. Howsam, begraven in Workum

F/Sgt G.R. Sugar, begraven in Hindeloopen

F/Lt E.A. Tilbury, begraven in Stavoren

(Lancaster I ED312 van 83 Squadron, Imperial War Museum)

In de nacht van 12 op 13 juni 1943 voerden 323 Lancasters, 167 Halifaxes en 11 Mosquitoes een aanval op Bochum uit. Veertien Lancasters en tien Halifaxes keerden niet terug, een verliespercentage van 4,8.ⁱ

83 Squadron nam deel met twaalf Lancasters en hun bemanningen. Omdat 83 Squadron een Pathfinder Squadron was, waren de toestellen onder andere beladen met doelmarkerings bommen. Elf toestellen keerden veilig terug naar Wyton, de Lancaster van F/O Tilbury werd als *missing without trace* gerapporteerd.

Tilbury en zijn zes ervaren bemanningsleden waren om 2301 uur in Lancaster III ED603 met romPCODE OL-L vanaf Wyton naar Bochum vertrokken. De bommenlading bestond uit 4 *Target Indicators*, een zware *Cookie* van 4.000 pond, 4 bommen van 1.000 pond en 8 bommen van 500 pond. Over Tilbury werd in het Operational Record Book genoteerd: '*F/O Tilbury was the keenest of pilots and he left nothing undone to become perfect. His crew were all (bar P/O Sugar) old members of the Squadron. F/Sgt Fletcher would often bring back aiming point photos.*'ⁱⁱ

De bemanning van Tilbury bereikte Bochum, wierp de bommen af, maar werd op de terugweg onderschept door een Duitse nachtjager. Hauptmann Rudolf Sigmund schoot het toestel om 0211 uur '15 kilometer noordoost van Oosterland' neer. Het was zijn 15e overwinning.ⁱⁱⁱ

De ED603 stortte in het noordelijke deel van het IJsselmeer neer. Vier bemanningsleden spoelden op de oostelijke oever aan en werden daar begraven. Piloot Tilbury ligt begraven in Stavoren, navigator Howsam en bommenrichter Fletcher in Workum en staartschutter Sugar in Hindeloopen. Boordwerktuigkunde Smart, radio-telegrafist Moore en rugkoepelschutter Sprack, alle drie onderscheiden met de Distinguished Flying Medal, zijn nog altijd vermist.

In 1995 werd een vliegtuigwrak nabij de Afsluitdijk ontdekt door de bemanning van vissersboot VD64. Zij haalden een motor boven water, verwijderden het typeplaatje en zetten de motor vervolgens weer overboord. Op 11 maart 1996 werd melding gemaakt over het vinden van het wrak bij de toenmalige duik en demonteergroep van de Koninklijke Marine. Eind april werd er door Rijkswaterstaat en de Koninklijke Marine een zoektocht naar het wrak gedaan, op aanwijzing van de vissers. Hierbij is het staartwiel van het wrak verwijderd.

De identificatieplaat van de motor is uiteindelijk door de vissers aangeboden aan de Aircraft Recovery Group, een particuliere organisatie die in Fort Veldhuis een luchtoorlogmuseum exploiteert en vooral onderzoek doet naar neergeschoten vliegtuigen in Noord-Holland en het IJsselmeer.

De ARG was in staat om het motornummer te koppelen aan de Lancaster III ED603. De motor werd vervolgens wederom opgedoken en is nog altijd in de collectie in Fort Veldhuis tentoongesteld.

(Identificatieplaat en motor Lancaster ED603, ARG via **5.1.2.e**)

Hierna werd het enige tijd stil rond het wrak. Echter, in mei 2007 bracht de Telegraaf het nieuws dat de Duikgroep Ecuador van Terschelling twee motoren met propellers en een losse propellor had bovengehaald.

Duikers Ecuador Terschelling bergen vliegtuigresten

11 mei 2007

Resten van een bommenwerper op het dek van de 'Ursus' van de Terschellinger duikgroep Ecuador. Foto: Jan Hout

EST-TERSCHELLING – Leden van de duikgroep Ecuador op Terschelling hebben afgelopen weekend resten van een bommenwerper bergen.

Deel van het toestel lagen in het oordelijk deel van het IJsselmeer, in de buurt van Makkum. Een visser ontdekte

de wrakstukken toen hij er met zijn netten achter was blijven haken. Omdat het werkschip 'Ursus' van Ecuador beschikt over zwaar laadgerief, namen de Terschellinger duikers de bergingsklus op zich.

De 'Ursus' haalde twee motoren naar boven, waaraan de propellers nog waren bevestigd. Ook werd een derde propeller

en een deel van het landingsgestel geborgen.

Met behulp van de nog leestore fabrieknummers op de motorblokken willen de duikers achterhalen om welk vliegtuig het gaat. Vast staat dat het een Lancaster bommenwerper is. De Terschellingers weten nog niet weten wat ze met de onderdelen gaan doen.

(Telegraaf 11 mei 2007, via [5.1.2.e](#))

Hiervan is door de ARG, wellicht ten overvloede, melding gemaakt bij de toenmalige stafofficier vliegtuigberging van de Koninklijke Luchtmacht. Deze heeft de motoren opgehaald bij de duikclub en meegenomen naar Woensdrecht. Eén van deze motoren is uiteindelijk ook bij de ARG in Fort Veldhuis terechtgekomen.

In maart 2007 is door de ARG een verzoek gedaan aan de (toenmalige) gemeente Wunseradiel om tot berging van het wrak en van de drie mogelijke vermiste bemanningsleden over te gaan. Dit verzoek werd afgewezen.

Eind augustus 2008 werd nogmaals een verzoek aan de gemeente gestuurd, nu ondersteund met brieven van nabestaanden. Wederom was het antwoord van de gemeente negatief.

In de daarop volgende jaren werd met enige regelmaat door de ARG naar het wrak gedoken en werden kleinere wrakdelen naar boven gehaald en meegenomen naar het museum in Fort Veldhuis.

(Stoel van de piloot en kleinere delen van Lancaster ED603 in Fort Veldhuis, via **5.1.2.9**)

In september 2016 werden bij het schoonmaken van wrakdelen in Fort Veldhuis stoffelijke resten aangetroffen. Hiervan is aangifte gedaan bij de politie en in oktober 2016 zijn deze resten opgehaald door de Bergings- en Identificatie Dienst Koninklijke Landmacht. Deze resten zijn daar nu nog in opslag. ^{iv}

Naar aanleiding van het vinden van bewijs dat zich daadwerkelijk nog stoffelijke resten van één of meerdere vermiste bemanningsleden in wrak bevinden, is door de ARG op 1 november 2016 opnieuw een verzoek tot berging gedaan. Nu aan de gemeente Sudwest Fryslan (waarin Wunseradiel is opgegaan). In mei 2017 volgde wederom een negatief antwoord.

Weigering vliegtuigbergingen wekt wrevel

KOEN PENNEWAARD

BREEZANDDIJK Vorig jaar werden er menselijke resten gevonden, maar de Avro Lancaster ED 603 blijft in het zand in het IJsselmeer liggen.

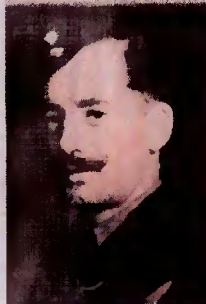
Met de weigering van Sudwest-Fryslân om het wrak roet daarin naar alle waarschijnlijkheid de stoffelijke resten van drie bemanningsleden te bergen, is voor de Stichting aircraft recovery group 1940-1945 de maat vol. „Het is duidelijk dat gemeenten en de Nederlandse overheid niet bereid zijn om vermiste bevrjders een graf te bezorgen. Het wordt tijd dat we dit landelijk gaan aankaarten.”

Deze week ontving Johan Graas een schriftelijke afwijzing van de gemeente van het verzoek om het wrak, dat sinds de vroege uren van 13 juni 1943 nabij Breezanddijk op de bodem van het IJsselmeer ligt, te

bergen. Graas, al ruim veertig jaar betrokken bij de stichting, is niet verrast door het besluit. Want Sudwest is niet de enige partij die terughoudend reageert op aanvragen van de stichting, zo zegt hij.

„Aangeschreven en betrokken partijen en overheden maken voortdurend gebruik van een circulaire van het ministerie van Defensie. Helemaal staan daarin zaken die niet kloppen. Je mag stellen dat het gewoon een geldkwestie is. Als er geen economisch of algemeen belang is, worden de wrakken niet geborgen. Zo eenvoudig is het.”

In het vliegtuig, dat op 12 juni 1943 opsteeg van de Engelse basis bij Wyton en bestemming Bochum had, zaten zeven inzittenden. Geen van allen overleefden ze de crash. Vier inzittenden spoelden aan op de Friese kust, maar van de andere drie werd nooit een spoor gevonden. Tot vorig

Arthur Smart is een van de drie inzittenden van wie nooit meer een spoor is gevonden.

‘Je mag stellen dat het gewoon een geldkwestie is’

jaar, toen de stichting tijdens eigen onderzoek lichaamsresten aantroef op de plek van het wrak.

Volgens de Conventie van Genève zijn landen die het verdrag hebben ondertekend verplicht actief beleid te voeren om vermiste militairen op te sporen, stelt Graas. Ook als nabestaanden bij de overheden een verzoek doen tot berging, moet daaraan gehoor worden gegeven.

Sudwest bestrijdt dat dit laatste het geval is geweest. Graas betwist dit. „Ik heb de aanvraag jaren geleden zelf begeleid, toen het gebied nog onder Wûnseradiel viel en wij

ook al nul op het rekest kregen.”

Defensie benadrukt dat die wrakken als oorlogsgraf gerespecteerd moeten worden. Juridisch is dat onhoudbaar, zo heeft de stichting laten toetsen. „De vroegere bergingsofficier heeft dit zelfs ook al eens gezegd, maar in hun circulaire beweren ze dus anders en andere partijen verschuilen zich daar achter.”

Het zou beter zijn dat landelijk een partij over vliegtuigbergingen gaat en daarvoor budget krijgt, zegt Graas. „Dat voorkomt ook voor nabestaanden veel ergernis en onduidelijkheid.” Jaarlijks ontvangt de stichting tussen de twintig en dertig verzoeken om wrakken op te sporen en aanvragen voor bergingen aan te kaarten bij overheden. „Ook nabestaanden van de tweede en derde generatie willen weten wat er met hun familieleden is gebeurd en dat ze een echt graf krijgen.”

(Leeuwarder Courant, 27 mei 2017, via 5.1.2.e)

De huidige situatie is dat de resterende wrakdelen in een gebied van circa 40 x 40 meter liggen. Naar alle waarschijnlijkheid bevinden zich hier ook stoffelijke resten van één of meerdere van de drie vermiste bemanningsleden.

Op 16 april 2021 is door de burgemeester van de gemeente Sudwest-Fryslân verzocht of het toestel in het werkpakket van het nationaal programma berging vliegtuigwrakken met nog vermiste vliegers kan worden opgenomen.

ⁱ The Bomber Command War Diaries, Martin Middlebrook, London 1985, pagina 397

ⁱⁱ Operational Record Book 83 Squadron, via dhr J. Graas

ⁱⁱⁱ Nachtjagd, 1943 part one, Theo Boiten, Walton-on-Thames 2018, pagina 120

^{iv} Mailbericht H-BIDKL aan Ivo de Jong, 9 december 2019

6.

Van: 5.1.2.e
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân
Datum: donderdag 21 juli 2022 11:53:03
Bijlagen: [image001.jpg](#)
[Realisatie ED603.xlsx](#)

Hallo 5.1.2.e

We hebben een raming gemaakt voor de berging van de Lancaster. Dit op basis van oude offertes van vergelijkbare projecten incl. een indexatie naar de bouwpreizen van 2022. Maar het blijft natuurlijk lastig om deze kosten goed te berekenen.

Ik heb de raming als bijlage toegevoegd. Ik heb deze al besproken met de SOVB. Ik zal nu onze burgemeester vragen om een besluit te nemen omtrent de berging en indien ze instemt zal ik onze raad vragen om een krediet voor de berging. Dan kunnen we daarna indien iedereen positief instemt verder me de voorbereiding van de berging.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

Centraal Postadres

Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward

Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek

Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
[@SWFryslan](#)

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: 5.1.2.e

Verzonden: maandag 13 juni 2022 09:09

Aan: 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân

Beste 5.1.2.e

Hartelijk dank voor jouw mail en ik begrijp jouw vragen, die licht ik graag toe.

Is het een idee om deze week even te bellen of digitaal te overleggen? Dan kunnen we gelijk kort kennis met elkaar maken.

Ik hoor graag van je!

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e

Verzonden: zaterdag 11 juni 2022 08:27

Aan: 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân

Hallo 5.1.2.e

Ik heb de brief nogmaals gelezen en er viel me nog wat op, nu ik ook de stukken van gemeente Almere nog doorgelezen heb. Zij hebben een wat concretere brief gekregen dan wij zie ik nu. In de brief die aan ons gestuurd zal worden, wordt aangegeven dat de eerste vervolgstap is om meer zicht te krijgen in de geraamde kosten van de berging. Betekend dit dat er ook een maximumbedrag is dat vergoed kan worden?

De exacte prijs weten we natuurlijk pas echt als de berging op de markt gezet wordt. Of is het de bedoeling dat we eerst een raming gaan opvragen bij een extern bedrijf? Dit zal niet kosteloos kunnen en vallen deze kosten dan ook onder de 100% vergoeding?

Ik wil namelijk voorkomen dat we een berging op de markt zetten en als we de prijzen binnen krijgen, dan mogelijk geconfronteerd worden met het feit dat de aanbesteding te duur uitvalt en we dan bijvoorbeeld niet in aanmerking komen voor de 100% regeling. Dit zijn namelijk wel extra risico's die ik met onze burgemeester wil bespreken voordat wij een definitief besluit kunnen nemen of we wel of niet verder gaan met de berging van de Lancaster.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

[Redacted signature block]

Centraal Postadres

Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward

Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek

Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
[@SWFryslan](https://twitter.com/SWFryslan)

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: 5.1.2.e

Verzonden: maandag 30 mei 2022 09:15

Aan: 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân

Beste 5.1.2.e

Hartelijk dank voor je reactie. We verwerken het in de brief!

Groeten,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e

Verzonden: woensdag 25 mei 2022 16:49

Aan: 5.1.2.e

Onderwerp: RE: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân

Hallo 5.1.2.e

Ik heb een kleine opmerking gemaakt op de brief. Misschien dat dat nog aangepast kan worden? Voor de rest kunnen wij prima uit de voeten met deze brief en gaan we graag samen met jullie verder met dit mooie project. Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

Centraal Postadres

Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward

Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek

Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
[@SWFRyslan](https://twitter.com/SWFRyslan)

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: **5.1.2.e** [Redacted]

Verzonden: vrijdag 20 mei 2022 18:04

Aan: **5.1.2.e** [Redacted]

Onderwerp: Brief BZK inzake vliegtuigberging SW-Fryslân

Beste **5.1.2.e** [Redacted]

In 2021 heeft gemeente SW-Fryslân twee toestellen aangemeld voor het Nationaal programma vliegtuigbergingen.

Op basis van de uitkomsten van de detectie kan de berging van de Lancaster kansrijk worden genoemd. We zetten dan ook graag met jullie de volgende stappen in planvorming en uitvoering van de berging. We willen dit positieve bericht graag via bijgevoegde brief aan de burgemeester van SW-Fryslân, **5.1.2.e** [Redacted], communiceren.

Graag leg ik de concept brief eerst voor afstemming aan jou voor met de vraag of jullie op basis van deze brief verder kunnen binnen de gemeente.

Mocht er om vervolgstappen te kunnen zetten iets ontbreken of onduidelijk zijn in de brief, dan hoor ik dat graag, want dan passen we de brief daar op aan.

Ik ben volgende week met verlof, maar vanaf 30 mei weer goed bereikbaar.

Ik hoor graag van je.

Hartelijke groet,

5.1.2.e [Redacted]
[Redacted]

.....
Afdeling Bestuur en Advisering

Directie Bestuur, Financiën en Regio's

Directoraat-Generaal Openbaar Bestuur en Democratische Rechtstaat

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Secretariaat Bestuur en Advisering

Secretariaatba@minbzk.nl | 070 - 426 7613

.....
5.1.2.e [Redacted]

[\[Redacted\]@minbzk.nl](mailto:[Redacted]@minbzk.nl)

Aanwezig maandag, dinsdag, woensdag, donderdag, vrijdag

.....
Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Raming Berging Lancaster ED603

Omschrijving	Raming	Via	Bijzonderheden
VOORBEREIDING EN BERGING			
1 Projectleiding	150.000 NP	Nationaal programma	vanuit cluster Erfgoed
2 Vergunningen	3.000 NP	Nationaal programma	natuurvergunning en omgevingsvergunning damwand
3 Ecologisch onderzoek	10.000 NP	Nationaal programma	lvm Natura 2000 gebied (Flora & Fauna)
4 Vooronderzoek bodemdetectie en milieukundig	34.575 NP	Nationaal programma	
5 Civieltechnische ondersteuning	1.432.000 NP	Nationaal programma	
6 Onvoorzien	35.000 NP	Nationaal programma	
7 Fotogrammetrie	12.800 NP	Nationaal programma	
8 Communicatie	30.000 OV	Gemeente SWF	
9 Archeologisch onderzoek tbv omgevingsvergunning	2.500 NP	Nationaal programma	
10 Overige ondersteunende activiteiten	15.000 OV	Gemeente SWF	Archeologische begeleiding e.d.
SUBTOTAAL NATIONAAL PROGRAMMA	1.679.875		
SUBTOTAAL OVERIG	45.000		
TOTAAL VOORBEREIDING EN BERGING	1.724.875		
EDUCATIE EN VOORLICHTING			
11 Publieksdag	20.000 NP	Nationaal programma	
13 Educatief materiaal	15.000 OV	Gemeente SWF	Lesmateriaal
14 Website	15.000 OV	Gemeente SWF	
15 LATA HISTORISCH ONDERZOEK SWF + ONDERZOEK EN CONTACT	9.000 OV	Gemeente SWF	
16 Dronebeelden	2.000 OV	Gemeente SWF	Via gemeente
SUBTOTAAL NATIONAAL PROGRAMMA	20.000		
SUBTOTAAL GEMEENTE SWF	41.000		
TOTAAL EDUCATIE EN VOORLICHTING	61.000		
HERDENKING			
17 Herdenkingsmonument ontwikkelen, plaatsen en onthullen	35.000 OV	Gemeente SWF	
18 Ceremonie met nabestaanden	40.000 NP	Nationaal programma	
19 Aanvullend programma met nabestaanden incl. diner	30.000 OV	Gemeente SWF	
20 Organisatie en planning bezoek nabestaanden	20.000 OV	Gemeente SWF	
SUBTOTAAL NATIONAAL PROGRAMMA	40.000		
SUBTOTAAL GEMEENTE SWF	85.000		
TOTAAL HERDENKING	125.000		
TOTAAL NATIONAAL PROGRAMMA	1.739.875		
TOTAAL GEMEENTE SWF	121.000		
TOTALE KOSTEN	1.910.875		

8.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @minbzk.nl>
Verzonden: dinsdag 11 juli 2023 10:02
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: RE: Voortgang voorbereiding berging Lancaster

Hoi 5.1.2.e

Hopelijk verloopt de voorbereiding van de berging nog steeds voorspoedig.

Inmiddels is duidelijk dat de minister op beide voorgestelde data in ieder geval niet kan. In overleg met [REDACTED]/Defensie hebben we nu nog wel 14 september aan haar voorgelegd als mogelijkheid, zou wel bijzonder kunnen zijn om dit te kunnen combineren met de dag van de nabestaanden. Ik heb hierop nog geen reactie van haar ontvangen.

Daarnaast begreep ik vanochtend dat het Tweede Kamerlid Stieneke van der Graaf (CU) heeft toegezegd ook op 14 september aanwezig te zijn. Dat belooft dus in ieder geval een mooie dag te worden! Zouden jullie haar daarom op de gastenlijst kunnen zetten en willen uitnodigen vanuit de gemeente? Zodra ik meer hoor over eventuele aanwezigheid van de minister van BZK laat ik het je uiteraard weten.

Groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>
Verzonden: vrijdag 23 juni 2023 08:08
Aan: 5.1.2.e @minbzk.nl>
Onderwerp: RE: Voortgang voorbereiding berging Lancaster

Goedemorgen 5.1.2.e

We hebben even de agenda's van onze burgemeester en wethouder bekeken en we willen de data van maandag 11 en maandag 18 september willen voorstellen voor een bezoek van de minister. Het bezoek van de Commandant der Krijgsmacht staat nu nog met potlood op 29 september maar die wil 5.1.2.e ook graag naar een eerdere datum zien te schuiven omdat er in de eind van de 4^e week van de berging is en er dan waarschijnlijk al niet veel meer is te zien op de bergingslocatie. We zouden het bezoek van de CdS graag willen combineren met een bezoek van de minister.

We verwachten zo'n drie a 4 weken te moeten bergen en starten op 4 september. In de eerste twee weken is er op de locatie nog veel te zien maar de verwachting is dat het daarna al rap afneemt omdat we veel grote delen verwachten te kunnen bergen. Dus voor de data na prinsjesdag geldt hetzelfde, er zal dan waarschijnlijk op de bergingslocatie zelf niet veel meer te zien zijn op de bodem vandaar dat ons voorstel voor een eerdere datum.

Met een bezoek aan de locatie zou je met een tijdsbesteding van zo'n 4 uur rekening moeten houden omdat het vanuit Breezandijk al een uur varen is naar de locatie. In onze werkvergadering van gisteren kwam ook nog het idee om ook de minister van Defensie uit te nodigen voor een bezoek op de locatie. Weet jij toevallig ook via welke communicatiemedewerker we daar een uitnodiging mee zouden kunnen bespreken?

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Gemeente

Súdwest-Fryslân

Centraal Postadres
Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward
Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek
Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
@SWFryslan

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: 5.1.2.e @minbzk.nl>

Verzonden: dinsdag 6 juni 2023 15:20

Aan: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: RE: Voortgang voorbereiding berging Lancaster

Hoi 5.1.2.e

Bedankt voor je antwoord en goed om te horen dat alles naar wens verloopt! En leuk om de website alvast eens te kunnen zien inderdaad.

Wat betreft de minister, die zou vanuit verschillende kanten uitgenodigd kunnen worden. Ik kan me wel voorstellen dat wij een eventueel bezoek aan de berging eens aan haar kunnen voorleggen, in samenspraak met de gemeente en eventueel Defensie. Ik vermoed dat ze ook wel enthousiast zal zijn over het idee om eens bij de berging langs te kunnen komen. Wellicht is dit te combineren met het bezoek van andere hoogwaardigheidsbekleders. Misschien kunnen we hier binnenkort eens telefonisch van gedachten over wisselen?

Groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Verzonden: woensdag 31 mei 2023 13:52

Aan: 5.1.2.e @minbzk.nl>

Onderwerp: RE: Voortgang voorbereiding berging Lancaster

Goedemiddag 5.1.2.e

De voorbereiding loopt zeker nog naar wens! We zijn momenteel druk bezig met de voorbereidingen samen met de aannemer 5.1.2.e en Defensie. En als gemeente zijn we zelf ook al druk bezig met het programma voor de nabestaanden en de bezoekers- en scholierendag. We hebben ook al een website voor het project gemaakt. Wellicht leuk om te bekijken, zie hiervoor op www.geborgenverleden.nl

We richten nog steeds op een berging die start op 4 september 2023. Op dat moment zou de damwandconstructie dus geplaatst moeten zijn en de bouwkist moet dan droog gepompt zijn zodat defensie die dag kan starten met de daadwerkelijke berging. Alles valt en staat natuurlijk met de weersomstandigheden, maar we hopen op mooi rustig weer. We verwachten daarna ca 4 a 5 weken te gaan bergen.

Even uit nieuwsgierigheid, vanuit wie zou dan eventueel de minister uitgenodigd kunnen worden? (defensie, werkgroep?) Ik ben hier namelijk niet helemaal bekend mee hoe zoiets gaat, maar ik zou daar dan natuurlijk wel graag rekening mee willen houden ivm de aanwezigheid van onze burgemeester of wethouder.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

@sudwestfryslan.nl

werkdagen: ma-di-wo-do

Centraal Postadres
Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
Bel ons op 14 0515

Loket Bolsward
Jongemastraat 2

Telefonisch bereikbaar van
ma-vrij van 9.00 - 16.00 uur

Loket Sneek
Marktstraat 8

info@sudwestfryslan.nl
www.sudwestfryslan.nl
@SWFryslan

Maak voor uw
bezoek een afspraak.

Van: 5.1.2.e @minbzk.nl>

Verzonden: woensdag 31 mei 2023 11:09

Aan: 5.1.2.e @sudwestfryslan.nl>

Onderwerp: Voortgang voorbereiding berging Lancaster

Beste 5.1.2.e

Alweer een paar maanden geleden hebben we elkaar ontmoet tijdens de bijeenkomst in Almere voor projectleiders in het kader van het Nationaal Programma bergingen van vliegtuigwrakken uit WOII, waarvan ik secretaris van de werkgroep ben. Recentelijk kreeg ik de vraag vanuit onze afdeling communicatie of er al meer duidelijk is over de planning voor de berging van de Lancaster in het IJsselmeer. Dan kunnen zij rekening houden met een eventuele uitnodiging aan de minister om een bezoek te komen brengen aan de bergingslocatie. Ik was daarom benieuwd of er inmiddels al meer duidelijk is over de exacte data van de berging van dit toestel? En meer in het algemeen ook of de voorbereiding naar wens verloopt? Als er zaken zijn waar de gemeente tegenaan loopt in het proces dan horen we dat als BZK namelijk ook graag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

.....
Afdeling Bestuur & Advisering
Directie Bestuur, Financiën & Regio's
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
.....

5.1.2.e

@minbzk.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die voortvloeit uit het gebruik van elektronische berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

DG Bestuur, Ruimte,
Wonen
Bestuur, Financiën, Regio's

Contactpersoon

5.1.2.e

@minbzk.nl

Datum

31 mei 2021

Kenmerk

2021-0000317823

verslag

Vergadering werkgroep vliegtuigbergingen

Vergaderdatum

18 mei 2021

Aanwezig

5.1.2.e

- voorzitter, BZK

- Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945

- VNG

- Stafofficier Vliegtuigberging

- Platform Blindgangers

- BZK

- BZK

Afwezig

- BZK

Buiten reikwijdte

•

I

I

I

I

Buiten reikwijdte

•

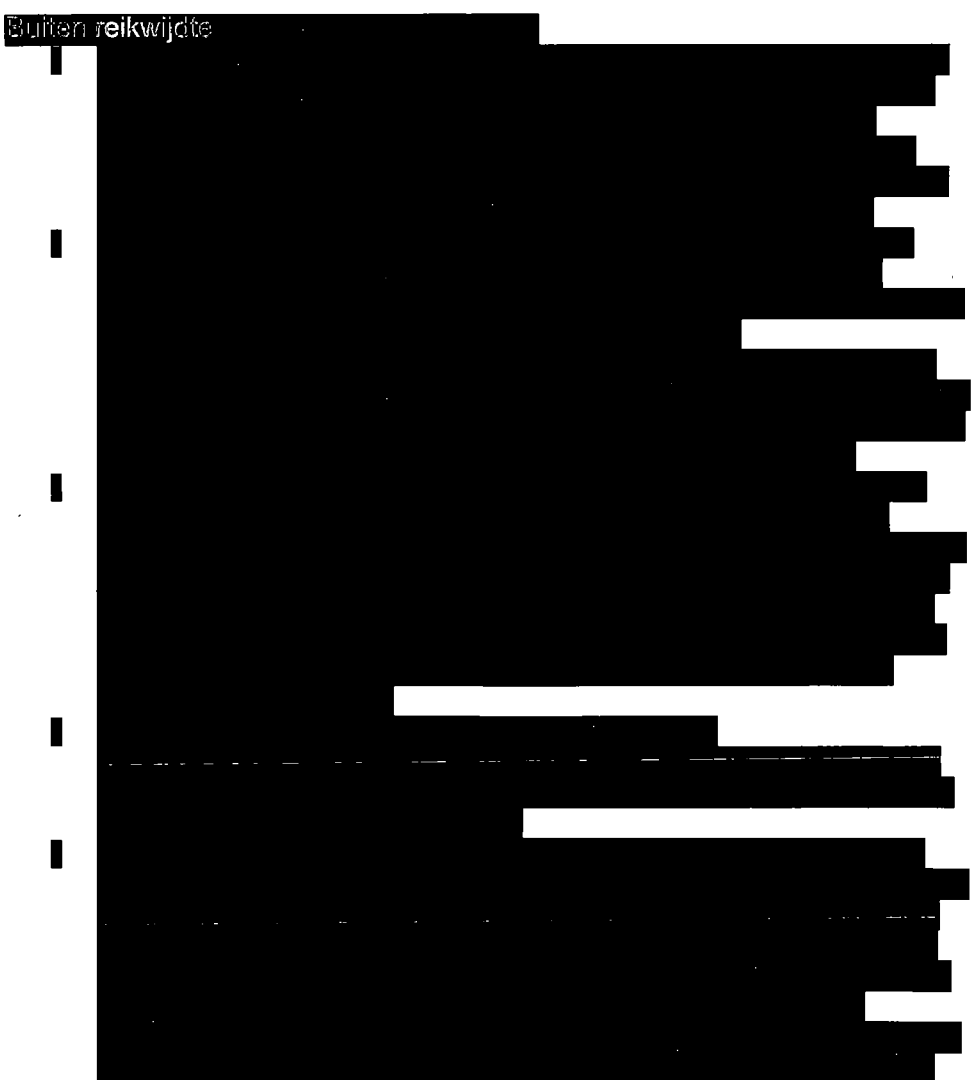
I

Datum
31 mei 2021

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Datum
31 mei 2021

Buiten reikwijdte

5. Stand van zaken lopende en voorgenomen bergingen

Buiten reikwijdte

Datum
31 mei 2021

[REDACTED]

Súdwest-Fryslân

- 5.1.2.e licht toe dat BZK een brief van de gemeente Súdwest-Fryslân heeft ontvangen met daarin de aanmelding van twee vliegtuigwrakken voor het Nationaal Programma. BZK heeft een korte ontvangstbrief verstuurd met daarin het bericht het verzoek te agenderen voor bespreking tijdens de bijeenkomst van de werkgroep.
- 5.1.2.g vult aan dat deze twee crashlocaties bekend zijn bij de SGLO en dat Defensie in juni (week van 24/25) een bodemdetectie zal uitvoeren. Op basis daarvan wordt het historisch dossier compleet gemaakt.
- 5.1.2.g memoreert de werkgroep aan de berging in Almere/het Markermeer en het financiële beslag van een berging in den harte op de voor dit programma ter beschikking gestelde middelen in de bommenregeling.
- De werkgroep stelt vast dat de resultaten van de detectie moeten worden afgewacht om tot een voorlopig oordeel te kunnen komen. Op basis van het aanvullend detectieonderzoek zal BZK met de gemeente contact leggen om een verkennend gesprek met de burgemeester in te plannen.

Buiten reikwijdte

[REDACTED]

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
KoninkrijksrelatiesDGBRW
BFR

Turftmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Contactpersoon

3.1.2.e

3.1.2.e

@minbzk.nl

Datum

Datum
29 september 2021

Kenmerk

2021-0000555239

verslag

Vergadering werkgroep vliegtuigbergingen

Vergaderdatum

20 oktober 2021

Aanwezig

- 5.1.2.e - voorzitter, BZK
- 5.1.2.e - Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945
- 5.1.2.e - VNG
- 5.1.2.e - Stafofficier Vliegtuigberging
- 5.1.2.e - Platform Blindgangers
- 5.1.2.e - secretaris, BZK
- 5.1.2.e - BZK

Afwezig: 5.1.2.e - BZK

Actiepunten werkgroepleden

- **Buiten reikwijdte** [redacted]
- BZK informeert de Engelse en Duitse autoriteiten over de voorgenomen bergingen in [redacted] en Súdwest-Fryslân.

1. Buiten reikwijdte

- [illegible]

2. Buiten reikwijdte

•

3. Buiten reikwijdte

[Redacted content]

[Redacted text block]

4. Stand van zaken lopende en voorgenomen bergingen

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Vooruitzicht planning najaar 2021 en 2022

• Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

• Súdwest-Fryslân

Door de gemeente en Defensie wordt gewerkt aan het op de markt zetten van een uitvraag voor de gecombineerde detectie. De voorlopige planning van de berging(en) is voorjaar 2023.

• Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Datum
29 september 2021

- **Buizen reikwijdte**
[Redacted text block]

5. Rondvraag en sluiting

- **5.1.2.e** geeft aan dat het goed is om de Engelse en Duitse autoriteiten te informeren over de geplande vliegtuigbergingen in **Amsterdam Schiphol** en Súdwest-Fryslân. **5.1.2.e** pakt dit op.
- **Buizen reikwijdte**
[Redacted text block]

DGBRW
BFRTurfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag**Contactpersoon**
5.1.2.e

@minbzk.nl

verslag

Vergadering werkgroep vliegtuigbergingen

Datum
7 maart 2022**Kenmerk**
2022-0000119800

Vergaderdatum

16 februari 2022

Aanwezig

5.1.2.e - voorzitter, BZK
5.1.2.e - Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945
5.1.2.e - VNG
5.1.2.e - Stafofficier Vliegtuigbergiging
5.1.2.e - Platform Blindgangers
5.1.2.e - secretaris, BZK
5.1.2.e - BZK
5.1.2.e - BZK

Buiten reikwijdte

1. Buiten reikwijdte

2. Buiten reikwijdte

3. Planning voorgenomen bergingen in 2022 en 2023

Buiten reikwijdte

Voorgenomen bergingen in 2022 en vooruitblik bergingen in 2023

1) Buiten reikwijdte

[illegible]

- Buiten reikwijdte
- 2) Buiten reikwijdte
- 3) Súdwest-Fryslân:
- 5.12 € licht toe dat het dubbele detectieonderzoek naar de twee vliegtuigwrakken (Lancaster ED603 en de Manchester L7390) in het IJsselmeer in de laatste week van februari zal worden uitgevoerd. In juni 2021 heeft Defensie bodemonderzoek gedaan naar beide wrakken in het IJsselmeer, waarbij de Manchester niet is gelokaliseerd. In tegenstelling tot de Lancaster (die intact is en op zijn rug op de bodem ligt), liggen de wrakdelen van de Manchester verspreid over een locatie van 250 bij 250 meter.
 - Op basis van de resultaten van het detectieonderzoek kan een zorgvuldige inschatting van de haalbaarheid van de berging van de Lancaster en mogelijk die van de Manchester worden gemaakt.
- 4) Buiten reikwijdte
- 5) Buiten reikwijdte

Datum
7 maart 2022

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

4. Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Datum
7 maart 2022

Buiten reikwijdte

■

■

12.

Overzicht afgeronde en voorgenomen vliegtuigbergingen i.h.k.v. Nationaal Programma

Versie d.d. 25 januari 2022

Gemeente	Details	Uitvoering/planning	Bijzonderheden
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Buiten reikwijdte			
Súdwest-Fryslân 2x (beide toestellen in IJsselmeer)	Britse AVRO Lancaster en	Nader te bepalen	Formeel verzoek ontvangen van gemeente om beide toestellen in het nationaal programma onder te brengen.

Overzicht afgeronde en voorgenomen vliegtuigbergingen i.h.k.v. Nationaal Programma

Versie d.d. 25 januari 2022

	Britse AVRO Manchester bommenwerpers, 3 respectievelijk 6 vermisten		Detectie door Marine heeft medio juni plaatsgevonden. Tweede wrak kon nog niet worden gelokaliseerd.
--	---	--	--

DGOBDR
BFR

Turfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Contactpersoon

5.1.2.e

@minbzk.nl

Datum
20 juni 2022

Kenmerk
2023-0000074449

agenda

Werkgroepvergadering vliegtuigbergingen

Vergaderdatum en -tijd	23 juni 2022
Vergaderplaats	Logistiek Centrum Woensdrecht
Deelnemers	5.1.2.e - Voorzitter, BZK 5.1.2.e - Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 5.1.2.e - VNG 5.1.2.e - Platform Blindgangers 5.1.2.e - stafofficier vliegtuigberging 5.1.2.e - stafofficier vliegtuigberging 5.1.2.e - secretaris, BZK 5.1.2.e - communicatie, BZK 5.1.2.e - BZK

Buiten reikwijdte

1. Opening en mededelingen

- Buiten reikwijdte

2. Planning voorgenomen bergingen in 2022 en vooruitblik 2023 en verder

DGOBDR
BFR

Datum
20 juni 2022

Kenmerk
2023-0000074449

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Planning kansrijke bergingen in 2023 (SW-Fryslân en Buiten reikwijdte)

- De gemeente SW-Fryslân heeft in 2021 zelf twee toestellen aangemeld voor het Nationaal programma vliegtuigbergingen. Het aanvullend onderzoek in het IJsselmeer (Súdwest-Fryslân) is afgerond. De Lancaster is daarbij gelokaliseerd, de Manchester niet. BZK heeft de burgemeester van SW-Fryslân per brief laten weten positief tegenover de berging te staan en de berging als onderdeel van het Nationaal programma vliegtuigbergingen samen verder uit te willen werken.
 - Voorlopige planning: 2023?

• Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

Buiten reikwijdte

- Buiten reikwijdte

DGOBDR
BFR

Datum
20 juni 2022

Kenmerk
2023-0000074449

DGOBDR
BFRTurfmarkt 147
Den Haag
Postbus 20011
2500EA Den Haag

Contactpersoon

5.1.2.e

@minbzk.nl

verslag

Vergadering werkgroep vliegtuigbergingen

Datum

16 februari 2023

Vergaderdatum

13 februari 2023

Aanwezig

5.1.2.e - Voorzitter, BZK
5.1.2.e - Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945
5.1.2.e - VNG
5.1.2.e - Platform Blindgangers
5.1.2.e - stafofficier vliegtuigbergiging
5.1.2.e - stafofficier vliegtuigbergiging
5.1.2.e - secretaris, BZK
5.1.2.e - BZK
5.1.2.e - stafofficier vliegtuigbergiging

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Datum
16 februari 2023

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

5. Werkprogramma 2023 (bijlage 2)

a. Voortgang berging Lancaster ED603 IJsselmeer

De startdatum voor deze berging is vastgesteld op 4 september 2023.

Buiten reikwijdte

Datum
16 februari 2023

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

9. Communicatie

a. Mogelijke documentaire ED603

Vanwege de lange aanloop heeft Defensie de intentie om zelf te starten met de documentaire. Wel vindt er op 27 februari een gesprek plaats met de Engelse

Datum
16 februari 2023

omroep die plannen hiervoor had. Wellicht zal de documentaire daarom toch
gezamenlijk worden geproduceerd.

Buiten reikwijdte

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Q&A bezoek berging Lancaster ED6-603 IJsselmeer/Súdwest-Fryslân

Wat is de achtergrond van dit toestel?

De Lancaster ED603 was onderdeel van van het 83^e RAF Squadron. Het toestel vertrok op 12 juni 1943 vanaf vliegbasis Wyton Huntingdon in Engeland om deel te nemen aan een aanval op de Duitse stad Bochum, waarbij het beschadigd raakte door luchtafweer.

Op de terugweg naar Engeland werd het beschadigde toestel vervolgens opgepikt door de Duitse radar en uiteindelijk neergeschoten. Het kwam terecht in het IJsselmeer, niet ver van de Afsluitdijk. Uit historische gegevens en naslagwerk blijkt dat alle bemanningsleden de crash niet hebben overleefd. Vier van de zeven bemanningsleden zijn tijdens de oorlog aangespoeld, geïdentificeerd en begraven:

- Piloot (Flight Lieutenant) E.A. Tilbury (Stavoren Algemene begraafplaats)
- Navigator (Pilot Officer) H.E. Howsam (Workum nieuwe begraafplaats)
- Bomb Aimer (Pilot Officer) A.G. Fletcher (Workum nieuwe begraafplaats)
- Rear Gunner (Flight Officer) G.R. Sugar (Kerkhof Hindeloopen).

De overige drie bemanningsleden zijn nooit teruggevonden:

- Flight Engineer (Pilot Officer) A.B. Smart,
- Wireless Operator (Flight Sergeant) R.E. Moore en
- Mid Upper Gunner (Pilot Officer) C.F.J. Sprack

Wat is de achtergrond van dit bergingstraject?

In 2021 heeft de gemeente Súdwest-Fryslân het ministerie van BZK benaderd voor de potentiële aanmelding van twee toestellen in het IJsselmeer voor het Nationaal Programma Berging Vliegtuigwrakken. Na onderzoek bleek dat de ligging en omstandigheden van de Lancaster ED603 maakten dat het toestel kon worden aangemerkt als een voldoende kansrijke berging. Deze is daarop opgenomen in het Nationaal Programma. Het andere aangemelde toestel bleek helaas niet op de verwachte locatie te liggen.

Omdat het toestel op de bodem van het IJsselmeer ligt, is de afgelopen weken ten eerste een stalen bak om het vliegtuig heen gebouwd. Het water is vervolgens uit deze bak weggepompt, zodat de wrakstukken en (hopelijk) stoffelijke resten kunnen worden geborgen. Dit gehele proces duurt in totaal enkele maanden.

Wat is de achtergrond van het Nationaal Programma?

De oorsprong van het Nationaal Programma kan gevonden worden in een breed gedragen wens om (de stoffelijke resten van) omgekomen vliegers tijdens de Tweede Wereldoorlog alsnog een laatste rustplaats te geven. Nadat dit onderwerp verschillende keren in de media is geweest, hebben de Kamerleden Van der Graaf en Van der Molen in januari 2018 aan de ministers van BZK en van Defensie vragen gesteld die uiteindelijk hebben geleid tot een motie van de leden Van der Graaf, Van der Molen en Van Haga, waarin de regering wordt verzocht te komen tot een nationaal bergingsprogramma voor de circa 30 tot 50 vliegtuigwrakken uit de Tweede Wereldoorlog waarin zich mogelijk stoffelijke resten bevinden van vermiste piloten en bemanningsleden. Deze motie is in juli 2018 met brede steun van de Tweede Kamer aangenomen.

In oktober 2018 heeft de minister van BZK, mede namens de minister van Defensie, in een Kamerbrief haar waardering voor het initiatief van de Kamerleden uitgesproken en toegezegd hier uitvoering aan te geven via de instelling van het Nationaal Programma berging vliegtuigwrakken met nog vermiste vliegers uit de Tweede Wereldoorlog. Dit is de start geweest van het Nationaal Programma waar gemeenten en het Rijk sinds 2018 samen uitvoering aan geven.

De voortgang van het werkprogramma van het Nationaal Programma wordt bewaakt door een werkgroep, met daarin vertegenwoordigers van BZK, Defensie, de VNG, de Studiegroep

Luchtoorlog 1939-1945, en het Platform Blindgangers. Als een specifieke berging eenmaal is toegewezen aan het werkprogramma kan de betreffende gemeente een beroep doen op een "100%" bijdrage via de zogenaamde "bommenregeling" in het gemeentefonds.

Buiten reikwijdte

Hoe ziet het programma op 14 september eruit?

Op 14 september organiseert Defensie in samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân een dag waarop nabestaanden van de vliegers de mogelijkheid krijgen om de bergingslocatie te bezoeken. Op deze datum wordt ook een algemene bezoekersdag met informatiemarkt georganiseerd bij Kornwerderzand. Vanwege de beperkte capaciteit van de boot en de bergingslocatie in het IJsselmeer, zal het bezoek aan de bergingslocatie zelf echter plaatsvinden in een klein gezelschap. Het conceptprogramma is te vinden in bijlage 1.

Wie zijn er aanwezig op 14 september?

De volgende genodigden staan (voorlopig) o.a. op de gastenlijst voor het bezoek aan de bergingslocatie:

2.2

Hoe zit het met media-aandacht voor deze berging?

Momenteel worden meerdere documentaires (o.a. door het Britse Channel 4) gemaakt over het Nationaal Programma, inclusief deze berging. Daarnaast is er ook aandacht van de [NOS](#) en [Omrop Fryslân](#) voor deze berging.

Buiten reikwijdte